

Elberg, 1961

EESTI NSV TEADUSTE AKADEEMIA
LOODUSUURIJATE SELTS

K. ELBERG

EESTI
SÜNANTROOPSETE
KÄRBESTE
MÄÄRAJA

Property of Systematic Entomology
Laboratory, USDA, File 0101

39 pp.

ABIKS LOODUSEVAATLEJALE Nr. 44

TARTU 1961

EESSONA

Sünantroopsete kärbeste all mõistetakse kahetiivaliste (*Diptera*) seltsi kuuluvaid kärbeid, kes oma ökoloogiliste iseärasuste tõttu on seotud inimeste ja nende elamutega. Nimetus on tulutatud kreekakeelsetest sõnadest *syn* — koos, ühes ja *anthropos* — inimene.

Vaadeldaval rühmal on suur epidemioloogiline tähtsus. Sünantroopsed kärbsed on inimeste nakkushaiguste tekitajate ja sooleparasiitide munade mehaanilisteks ülekandjateks. Suve lõpul ja sügisel esinevate düsenteeria, poliomieliidi, nakkusliku konjunktiviidi jt. haiguste levimisel etendavad tähtsat osa kärbsed. Antud linna või asula kärbeste arvukus on tingitud seal valitsevast sanitaarsest olukorrast. Võitlus sünantroopsete kärbestega on tähtsaks probleemiks. Võitlust organiseerivad ja viivad läbi eeskätt sanitaar-epidemioloogia jaamad.

Edukaks võitluseks sünantroopsete kärbestega on hädavajalik tunda nende liigilist koosseisu, bioloogiat ja fenoloogiat. Nõukogude Liidus on tehtud palju vastavasisulisi uurimisi ja neid peegeldav kirjandus on väga ulatuslik. Puuduvad aga spetsiaalselt Eesti NSV tingimuste kohta käivad ja eestikeelsed tööd. Kogu probleemi suure ulatuse tõttu on käesolevas brošüüris võimalik esitada vaid Eesti sünantroopsete kärbeste liikide nimestik, määramiseks vajalike tunnuste kirjeldus ja valmikute määramistabelid. Nimestik, mis sisaldab 52 liiki, on koostatud Tartu Riikliku Ülikooli zooloogia kateedri õppejõu H. Remmi ja Eesti NSV Vabariikliku Sanitaar-Epidemioloogia Jaama andmete ning vaatluste põhjal. Peab mainima, et selline nimestik ei saa olla lõplik ja kindlapiiriline, kuna kärbeste sünantroopsus oleneb sageli kohapealsetest konkreetsetest tingimustest. Määramistabelid on koostatud Stackelbergi (1933, 1954) määrajate põhjal.

Brošüür on mõeldud kasutamiseks meditsiinilise entomoloogia alal töötajatele, bioloogiaõpetajatele, üliõpilastele-bioloogidele ja asjaarmastajatele entomoloogidele. Määramisel üleskerkinud küsimusi ja kogutud kärbeid määramistulemuste kontrollimiseks võib saata aadressil: Tartu, Vanemuise 21, Eesti NSV Teaduste Akadeemia Zooloogia ja Botaanika Instituut või Tartu, Hariduse 3, Loodusuurijate Seltsi entomoloogiasektsioon.

Autor

Eesti sünanatroopsete kärbeste nimestik

- I sugukond *Omphralidae* — aknakärblased
1. *Omphrale fenestralis* L. — harilik aknakärbes
- II sugukond *Phoridae* — küürkärblased
2. *Aphiochaeta rufipes* Flln.
3. *Aphiochaeta pulicaria* Flln.
- III sugukond *Syrphidae* — sirelased
4. *Syritta pipiens* L.
5. *Eristalis tenax* L. — harilik mudasirelane
6. *Eristalis arbustorum* L.
- IV sugukond *Ulidiidae*
7. *Physiphora demandata* F.
- V sugukond *Piophilidae* — juustukärblased
8. *Piophila casei* L. — kala-juustukärbes
9. *P. vulgaris* Flln. — harilik juustukärbes
- VI sugukond *Sepsidae* — sipelgkärblased
- VII sugukond *Drosophilidae* — kõdukärblased
10. *Drosophila funebris* F.
11. *Drosophila fasciata* Mg.
- VIII sugukond *Cypselidae*
- IX sugukond *Milichiidae*
12. *Madiza glabra* Flln.
- X sugukond *Cordyluridae* — roojakärblased
13. *Scopeuma stercorarium* L. — harilik roojakärbes
- XI sugukond *Anthomyiidae* — õiekärblased
14. *Paregle cinerella* Flln.
15. *Hydrophoria conica* Wd.
16. *Hylemyia strigosa* F.

ОПРЕДЕЛИТЕЛЬ СИНАНТРОПНЫХ МУХ ЭСТОНИИ

К. ЭЛЬБЕРГ

Резюме

Брошюра содержит определительные таблицы синантропных мух, найденных до настоящего времени в Эстонии. В списке наименования 52 вида из 14 семейств. Но этот список не является окончательным, так как синантропность мух очень относительная, что зависит от конкретных местных условий. Кроме определительных таблиц имеется краткое руководство к сбору материала и описание признаков, необходимых при определении. По каждому виду даны краткие данные о биологии взрослой и личиночной стадии.

THE SYNANTHROPIC FLIES OF ESTONIA

K. ELBERG

Summary

The present pamphlet contains keys to the synanthropic flies hitherto established in the territory of Estonia. The list of them includes 52 species belonging to 14 families. This nomenclature is far from being complete, because the synanthropism of flies is very relative. This report will serve as a introduction for a more detailed work. In addition to the keys there is a short direction to the collection of material, and a description of the main characters used for key. There are a few remarks as to the biology of the larvae and of the imagines.

Eessõna
Eesti sü
Juhiseid
Kehaeh
Määram
Sug
Liik
Kirjand
Ompede
The Syn